

Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI**

ÖZET

Teknik çözüm bekleyen sorunlara ışık tutacak araştırmalar yapmak üniversitelerin temel görevlerindedir. Bu temel görevleri nedeniyle üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okullarda bilimsel çalışma yapmakta olan öğretim elemanlarının bütün buluşları serbest buluş sayılmıştır (Pat.KHK m. 41.1). Bunun sonucu olarak, öğretim elemanları, buluşlarını üniversiteye bildirmekle yükümlü değildirler. Buluşlarını ekonomik olarak değerlendirmede özgürdürler (Pat. KHK m. 41.2) Bu, Anayasa ile teminat altına alınan bilim özgürlüğünün gereğidir. Anayasa'nın 130.4 hükmüne göre, "Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler."

Üniversite öğretim elemanlarının Pat.KHK m. 41.de öngörülen bu imtiyazının kaldırılmasını öngören bir Kanun Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiştir. Tasarı'nın 6. maddesine göre, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda bir buluş gerçekleştirildiğinde, buluş sahibi tarafından yazılı olarak ve gecikmeksizin yükseköğretim kurumlarına bildirilir. Yükseköğretim kurumu, buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak, patent başvurusu yapmakla yükümlüdür. Yükseköğretim kurumunun bu başvuruyu yapmaması halinde, buluşun serbest buluş niteliği kazanacağı öngörülmüştür. Ayrıca buluştan elde edilen gelirin yükseköğretim kurumu ve buluş sahibi arasındaki paylaşımının, buluş sahibine gelirin en az üçte biri oranında verilecek şekilde yönetmeliğe uygun olarak belirleneceği öngörülmüştür.

Çalışmamızda, üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına ilişkin mevcut hukuki durum, Kanun Tasarısı ile bu konuda öngörülen düzenleme ve Türk hukukuna ışık tutması amacıyla, üniversite buluşlarına ilişkin olarak Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42. paragrafında yapılan değişiklik incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Patent, üniversite öğretim elemanı buluşları, bilimsel özgürlük, bilimsel yayım, işçi buluşları.

* Bu makale, 28 Kasım 2014 tarihinde düzenlenen "I. Fikri Mülkiyet Hukuku Uluslararası Sempozyumu"nda tebliğ olarak sunulmuştur.
** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi, (sevilay.uzunalli@gmail.com).

ABSTRACT

One of the main duties of universities is to research problems that are waiting for technical solutions. Due to this main duty of universities, all inventions of academics, who are doing scientific researches at faculties and academies, that are affiliated to universities, are accepted as free inventions (551 no PatKHK ar. 41.1). As a result of this, academics are not obliged to report their inventions to university. They are free to make use of their inventions economically (551 no PatKHK Art. 41.2). This is a result of scientific freedom that is protected by Constitution. According to the Art. 130 of the Constitution, "Universities, academic (faculty) members and their assistants are free to do any scientific research and publication."

A draft, which abrogates these privileges of academics in Art. 41 of PatKHK, has been tabled to Grand National Assembly of Turkey. According to the Art. 6 of this draft, if an invention is made as a result of scientific works and researches, which are made in higher education institutions, it must be urgently reported to higher education institutions by owner of the invention in a written form. If higher education institution demands right on the invention, it is entitled, to apply for a patent according to term and conditions of the regulation. According to the draft, if higher education institution does not make this application, the invention is qualified as a free invention. Additionally, incoming profit, derived from the invention, must be shared between higher education institution and owner of the invention. Owner of the invention must become at least one third of the incoming profit, which is determined by the regulation.

In our work, current legal status of inventions of academics, principles of the draft on this subject and the amendment on § 42 of the German Employee's Inventions Act related to university inventions, in order to shed light on Turkish law, will be examined.

Keywords: Patent, inventions of academics, scientific freedom, scientific publication, employee's inventions.

I. GİRİŞ

Bilimsel araştırma yapanların ve mühendislerin fikir zenginliği ve bu fikirlerin ürüne dönüştürülmesi ülke ekonomisi için oldukça önemlidir. Bu fikirlerin pazarlanabilir ürünler haline dönüştürülmesinde, patentler anahtar işlevi görürler. Patentin konusunu oluşturan teknik alana ait buluşlar, işletmelerin ve araştırma kurumlarının araştırma ve geliştirme bölümlerinde, laboratuvarlarında, bilim adamları ve uzmanların faaliyetleri sonucu ortaya çıkan teknik çözümlerdir. Bu çözümlere ulaşmada üniversiteler önemli rol oynar. Bilim ve düşünce özgürlüğünü sağlamak, teknik çözüm bekleyen sorunlara ışık tutacak araştırmalar yapmak üniversitelerin temel görevlerindedir¹. Üniversite öğretim elemanlarının bu görevi özgürce yerine getirmeleri Anayasa ile teminat altına alınmıştır. Anayasa'nın 130.4 hükmüne göre, "Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler."

Üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokullarda bilimsel çalışma yapmakta olan öğretim elemanlarının bu görevleri nedeniyle gerçekleştirdikleri tüm buluşları, Pat.KHK² ile serbest buluş sayılmıştır (Pat.KHK m. 41.1). Böylece üniversite öğretim elemanlarına imtiyazlı bir konum sağlanmış ve Anayasa ile garanti edilen bilim özgürlüğü ilkesine de önem verilmiştir. Ancak üniversite öğretim elemanlarına tanınan bu imtiyazı kaldıran bir Kanun Tasarısı³ TBMM'ye sevk edilmiştir. Çalışmamızda, üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına ilişkin mevcut hukuki durum, Kanun Tasarısı ile bu konuda öngörülen düzenleme ve Türk hukukuna ışık tutması amacıyla, üniversite buluşlarına ilişkin olarak Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42. paragrafında yapılan değişiklik incelenecektir.

II. PAT.KHK'YE GÖRE ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ELEMANI BULUŞUNUN NİTELİĞİ

A. Genel Olarak Pat.KHK Sistemi

"Üniversite Mensuplarının Buluşları" başlığını taşıyan Pat.KHK m.41, üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokullarda bilimsel çalışma yapmakta olan

öğretim elemanlarının gerçekleştirdiği buluşlar için işçi buluşlarına ilişkin düzenlemelerden farklı özel bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenleme ile üniversite mensuplarının çalışma sırasında gerçekleştirdikleri buluşları, işçi, memur ve silahlı kuvvetler mensuplarının buluşlarından farklı olarak (Pat.KHK m. 34-40), serbest buluş sayılmıştır. Böylece üniversite öğretim elemanına imtiyazlı bir konum sağlanmıştır. Bu imtiyazla üniversite öğretim elemanı, üniversiteden tamamen bağımsız olarak buluşunu hemen yayınlayıp yayınlamamak, buluşu için patent almak, devretmek, lisans olarak vermek konusunda karar verme özgürlüğüne sahip kılınmıştır⁴.

Ayrıca işçi buluşlarıyla ilgili hükümlerin emredici nitelikte olduğunu ve bu hükümlerin işçiler aleyhine değiştirilemeyeceğini, belli bir zamandan önce sözleşme yapılamayacağını hükme bağlayan Pat.KHK m. 34'ün üniversite mensuplarının buluşlarına uygulanamayacağı öngörülmüştür (Pat. KHK m. 41.2). Böylece üniversite mensubuna, buluşu gerçekleştirmeden önce veya gerçekleştirdikten sonra, ister üniversite ile ister üçüncü kişilerle buluş üzerindeki haklarına ilişkin Pat.KHK m. 86 çerçevesinde sözleşme yapma yetkisi verilmiştir⁵.

B. Öğretim Elemanı Kavramı

Pat.KHK m. 41.1 serbest buluş imtiyazını, üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokullarda bilimsel çalışma yapmakta olan öğretim elemanlarına tanımıştır. Pat.KHK m. 41.2'de öğretim elemanı sıfatının, Yükseköğretim Kanunu hükümlerine göre belirleneceği öngörülmüştür. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinin (I) bendinde öğretim elemanları, yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ile öğretim yardımcıları şeklinde tanımlanmıştır. 3. maddenin (m) bendine göre öğretim üyeleri, yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve yardımcı doçentlerden oluşmaktadır. 3. maddenin (p) bendine göre öğretim yardımcıları, yükseköğretim kurumlarında, belirli süreler için görevlendirilen araştırma görevlileri, uzmanlar, çevirciler ve eğitim-öğretim planlamacılarıdır.

1 Yükseköğretim kurumlarının temel görevleri için bkz. 2547 sayılı Yükseköğretim K. m. 12.

2 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG, 27.06.1995 T, 22326 S.

3 Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı m.6, Dönemi ve Yasama Yılı: 24/3, Tarih: 11.03.2013, Esas No: 1/756. Bundan böyle kısaca "Tasarı" olarak anılacaktır.

4 Kretzer, Ira Cristina: Die Novellierung des "Hochschullehrerprivilegs" (§ 42 ArbNErfG), Frankfurt am Main 2007, s. 13.

5 Yıldız, Şükrü: "551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Hükümlerine Göre Üniversite Mensuplarının Buluşları", AÜEHFD, C.VI, S. 1-4 (2002), s. 250; Saraç, Tahir: "Çalışanlar Tarafından Gerçekleştirilen Buluşlarda Patent Kime Verilecektir?", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C. 9, S. 2, 2004, s. 276.

C. Üniversite Öğretim Elemanının Buluşunun Niteliği ve Değerlendirme

1. Üniversite Öğretim Elemanı Buluşunun Niteliği

Pat.KHK m. 17.3 hizmet buluşlarının dışında kalan buluşları, serbest buluş olarak kabul etmiştir. Aynı hükmün 2. fıkrasında hizmet buluşu, işçinin bir işletme veya kamu idaresinde yükümlü olduğu faaliyeti gereği gerçekleştirdiği veya işletmenin veya kamu idaresinin büyük ölçüde deneyim ve çalışmalarına dayanan, işçinin iş ilişkisi sırasında yaptığı buluşlar şeklinde tanımlanmıştır. Oysa Pat.KHK m. 41.1, üniversite öğretim elemanının buluşlarını doğrudan serbest buluş saydığı için, üniversite öğretim elemanının yükümlü olduğu bilimsel araştırma faaliyeti gereği gerçekleştirdiği veya üniversitenin büyük ölçüde deneyim ve çalışmalarına dayanan, üniversitedeki görevi sırasında gerçekleştirdiği buluşlar da serbest buluştur. Ancak üniversite öğretim elemanının serbest buluş niteliğindeki buluşu, bazı noktalarda farklı düzenlemelere tabi tutulmuştur. İş akdi ilişkisi içinde iken serbest buluş gerçekleştiren işçi, Pat.KHK m. 31'e göre durumu gecikmeksizin işverene bildirmekle yükümlü tutulduğu halde, buluş sahibi üniversite öğretim elemanı serbest buluşunu üniversiteye bildirmekle yükümlü değildir. Çünkü Pat.KHK m. 41.2, iş akdi ilişkisi içerisinde gerçekleştirilen serbest buluşların geciktirmeden işverene bildirilmesini öngören Pat.KHK m.31'in üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına uygulanmayacağını hükme bağlamıştır. Yine Pat.KHK m. 41.2'de Pat.KHK m. 32 hükmünün uygulanmayacağı öngörülmüştür. 32. madde, işverene serbest buluştan yararlanma hakkını tanımaktadır. Böylece üniversite öğretim elemanı buluşunu ekonomik olarak değerlendirme ve buluşundan yararlanma konusunda tamamen özgür bırakılmıştır.

Ayrıca Pat.KHK'de öğretim elemanlarının buluşları serbest buluş kabul edilirken, bu kişilerin memur ya da işçi statüsünde olmalarından hareket edilmemiştir. Dolayısıyla vakıf üniversitelerinde çalışan öğretim üyeleri ile devlet üniversitelerinde çalışan öğretim üyeleri arasında bir farklılık yaratılmamıştır⁶.

Üniversite, öğretim elemanının buluşu için harcamada bulunmuşsa, elde edilen kazançtan,

kendisine gider tutarını aşmayan bir ödemede bulunulmasını isteyebilir. Böyle bir harcamanın varlığı durumunda öğretim elemanına buluşun değerlendirildiğine ilişkin bildirim yükümlülüğü getirilmiştir⁷. Gerçekten Pat.KHK m. 41.3'e göre, "Öğretim kurumu buluşla sonuçlanan araştırmalar için özel olarak belli araç ve gereçleri sağlamak suretiyle harcamalarda bulunmuşsa, öğretim elemanları öğretim kurumuna buluşun değerlendirildiğini yazı ile bildirmek ve talep halinde buluşun ne şekilde değerlendirildiği ve elde edilen kazanç miktarı hakkında bilgi vermekle yükümlüdür. Öğretim kurumu, kendisine yapılan yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde elde edilen kazançtan uygun bir miktarın verilmesini talep edebilir. Ancak, talep edilecek miktar kurum tarafından yapılan harcamaları aşamaz."

Üniversite öğretim elemanının, buluşun değerlendirildiği hususunda bildirimde bulunması yükümlülüğünden ve üniversitenin de elde edilen kazançtan uygun bir miktar talep edebilmesinden söz edebilmek için, üniversite tarafından tamamen buluşa özel, olağan araştırma araçları için gereken den fazla harcamada bulunulmuş olması gerekir⁸.

2. Üniversite Öğretim Elemanına Pat.KHK ile Tanınan İmtiyazın Değerlendirilmesi

Pat.KHK m. 41 ile tanınan imtiyazla üniversite öğretim elemanları, işçi buluşlarından farklı olarak, buluşu üzerinde tam hak sahibi sayılmış, buluşu üzerinde sınırsız tasarruf etme ve yararlanmaya yetkili kılınmıştır. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanları, yukarıda da belirtildiği gibi, üniversiteden tamamen bağımsız olarak buluşunu hemen yayınlayıp yayınlamamak veya buluşu için patent almak, devretmek, lisans olarak vermek konusunda karar verme özgürlüğüne sahiptir⁹. Böylece Anayasa m. 27 ve 130.4 ile teminat altına alınan bilim özgürlüğü ilkesi dikkate alınmıştır.

Ancak üniversite öğretim elemanına sağlanan bu imtiyaz ona bir sorumluluk da yüklemiştir. Patentini ekonomik olarak değerlendirmek öğretim elemanının kendisine bırakılmıştır. Patent başvurusu, öğretim elemanı için ekonomik bir risk yaratmıştır. Bu riskin, üniversite öğretim elemanını, buluşu için patent alma ve buluşunu ekonomik

6 **Saraç**, s. 276; **Battal**, Ahmet: "Patent Mevzuatı Yönünden "Üniversite Mensubu" Kavramı ve Vakıf Üniversitelerinde Çalışanların Buluşları", Ünal Tekinalp'e Armağan, Bilgi Toplumunda Hukuk, C. II, İstanbul 2003, s. 191 vd.

7 Bu hususta ayrıntılı olarak bkz. **Yıldız**, s. 253, 254.

8 **Kretzer**, s. 10; **Bartenbach**, Kurt/**Volz**, Franz-Eugen: "Erfindungen an Hochschulen – Zur Neufassung des § 42 ArbEG", GRUR 2002, s. 743; **Yıldız**, s. 252, dpn. 9.

9 **Kretzer**, s. 13.

olarak değerlendirme yoluna gitmekten alıkoyduğu ileri sürülmüştür¹⁰. Dolayısıyla bu risk üniversite öğretim elemanlarının buluşlarının ekonomik yaşama transferini önleyebilir. Gerçekten üniversitelerin araştırma faaliyetleri kadar, bu faaliyetin sonuçlarının yayılması, sonuçların ekonomik yaşama kazandırılması, dolayısıyla öğretim elemanlarının buluşlarının pazarlanması da önemlidir. Öğretim elemanlarının şahsi çabaları ile kendi buluşlarını ekonomik olarak değerlendirmeleri yerine, bu konuda üniversitelerin aktif rol oynaması, bunun için de gerekli çerçeve koşulların oluşturulması bir çözümler¹¹ olarak benimsenebilir¹².

III.TASARI'YA GÖRE ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ELEMANLARININ BULUŞLARININ NİTELİĞİ VE HAK SAHİPLİĞİ

A. Tasarı ile Getirilen Yeni Sistemin Amacı

Üniversite öğretim elemanlarına Pat.KHK m. 41 ile tanınan imtiyazı kaldıran bir Kanun Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiştir. Tasarı'nın 6. maddesi ile Pat.KHK'nin 41. maddesi değiştirilmektedir. Tasarı'nın 6. maddesi ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.1'de, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşlar için, özel kanun hükümleri ve bu madde kapsamındaki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla çalışanların buluşlarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Tasarı ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.2'ye göre, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda bir buluş gerçekleştirildiğinde, buluş sahibi tarafından yazılı olarak ve gecikmeksizin yükseköğretim kurumlarına bildirilir. Patent başvurusu

yapılmışsa, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak yükseköğretim kurumuna başvuru yapıldığına dair bildirim yapılır.

Tasarı ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.3 hükmünün 1. ve 2. cümlesine göre, yükseköğretim kurumu, buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak, patent başvurusu yapmakla yükümlü tutulmuştur. Yükseköğretim kurumunun bu başvuruyu yapmaması halinde buluşun serbest buluş niteliği kazanacağı öngörülmüştür.

Tasarı ile yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda bir buluş gerçekleştirildiğinde, bu buluşun buluş sahibi tarafından üniversiteye bildirmesi zorunluluğu getirildiği gibi, üniversiteye buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunma hakkı getirilmiştir. Tasarı'nın bu değişikliğe ilişkin gerekçesine göre, "*Yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında araştırmalar yoluyla bilimsel ve teknolojik gelişmeyi sağlayacak bilgiye ulaşmak, bilgiyi paylaşmak ve bilgiyi kullanarak teknolojik gelişmelere katkıda bulunmak yer almaktadır. Akademik çevrelerin gereksinim duyduğu ve teşvik edilmesi gereken en temel noktalardan biri de üniversitelerde üretilen bilginin yeniliğe ve teknolojiye dönüşmesidir.*

Yürürlükte olan 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre üniversite mensuplarının yaptığı buluşlar üzerindeki patent hakkı, buluşu yapan üniversite mensubuna aittir. Patent verilme sürecinin uzun ve maliyetli olması ve alınan patentlerin ticarileştirilmesinin zor olması gerçeği, üniversite mensuplarının gerçekleştirdikleri buluşları patent başvurusuna dönüştürmede caydırıcı etki yapmaktadır. Patent üzerindeki hak sahipliğinin yükseköğretim kurumlarına verilmesi ile elde edilen gelirin yeni araştırmalara imkân sağlayacak ve buluşu yapan öğretim elemanına pay verilmesi de yeni buluşların yapılmasında teşvik edici bir unsur olacaktır" (Tasarı 6. madde gerekçesi). Gerekçe'den de anlaşılacağı gibi, üniversitelerin araştırma faaliyetlerinin sonuçlarının topluma yayılması, bu faaliyetlerin sonucu gerçekleştirilen buluşların patent sürecine dönüştürülmesinin sağlanması için, yükseköğretim kurumlarına bu buluşlar üzerinde hak sahipliği talep etme olanağı verilmiştir. Hükmün temel amacı, araştırma sonuçlarının etkin şekilde ekonomik değerlendirilmesini mümkün kılmak ve üniversitelerin elde ettiği gelirle teknolojik gelişmelere katkıda bulunmasını sağlamaktır.

10 Bu hususta bkz. Tasarı 6. madde gerekçesi. Ayrıca bkz. **Kretzer**, s. 11; **Post**, Stephanie/ **Kuschka**, Marius: "Verwertungspflichten der Hochschulen nach Abschaffung des Hochschullehrerprivilegs", GRUR 2003, s. 494; **Hübner**, Joachim: Erfindungen von Beschäftigten an Hochschulen – Ein Beitrag zur Reform des § 42 ArbEG, Münster-Hamburg-London, 2003, s. 40.

11 Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42. paragrafı da aynı amaçla 2002 yılında değiştirilerek üniversite öğretim elemanı imtiyazı kaldırılmıştır (Gesetz zur Änderung des Gesetzes über Arbeitnehmererfindungen, 18.12.2001, BGBl I 2002, 414). Bu değişikliğin nedeni olarak, Alman üniversiteleri dünya genelinde araştırma sonuçlarının yayınlanması bakımından zirvedeyken, üniversitelerden gelen patent başvurularının tüm patent başvurularının sadece % 1,8'ini oluşturması gösterilmiştir. Bu hususta bkz. **Reetz**, Alexander: Erfindungen an Hochschulen – Zur Geschichte des sog. Hochschullehrerprivilegs und zur Rechtslage nach seinem Wegfall aus der Perspektive des Verfassungsrechts-, Köln 2006, s. 2; **Bartenbach/Volz**, s. 743.

12 Bu amaçla Pat.KHK dışında da düzenlemeler yapılmaktadır. Örneğin araştırma altyapılarının daha etkin kullanımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak üzere desteklenmesine ilişkin hususları düzenlemek amacıyla Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair 6550 sayılı bir Kanun çıkarılmıştır (RG 10.7.2014 T, 29056 S.).

B. Tasarı'ya Göre Üniversite Öğretim Elemanı Buluşunun Niteliği ve Üniversitenin Hak Sahipliği Talebinde Bulunması

1. Tasarı m. 6 ile Düzenlenen Pat.KHK m. 41'in Genel Yaklaşımı

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.2'de, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşların buluş sahibi tarafından yazılı olarak ve geciktirmeksizin yükseköğretim kurumuna bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Bu bildirim üzerine yükseköğretim kurumuna, buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunma hakkı ve patent başvurusu¹³ yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Aksi takdirde buluşun serbest buluş niteliğini kazanacağı öngörülmüştür.

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41'de, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışma veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen tüm buluşlar için buluş sahiplerine, yükseköğretim kurumuna bildirim yükümlülüğü getirilmekle birlikte, bu buluşların açıkça hizmet buluşu olduğuna ilişkin bir hüküm getirilmemiştir. Aksine, Tasarı ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.1'de yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşlar için, özel kanun hükümleri ve bu madde kapsamındaki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, çalışanların buluşlarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür.

Ayrıca Tasarı ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.5'de, uygulanmayacağı öngörülen hükümler arasında hizmet buluşu ve serbest buluş ayrımı ve tanımını yapan Pat.KHK m. 17'ye yer verilmemiştir. Diğer taraftan hükümde, yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda bir buluş gerçekleştiğinde bunun yükseköğretim kurumuna bildirilmesi, bildiri alan yükseköğretim kurumunun hak sahipliği talebinde bulunabileceği ve böyle bir talepte bulunursa patent başvurusu yapmakla yükümlü olduğu, aksi takdirde

buluşun serbest buluş niteliği kazanacağı öngörüldüğüne göre (Pat.KHK m. 41.2 ve 41.3), yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşların hizmet buluşu olarak kabul edildiği sonucuna varılabilir.

Böylece Tasarı, üniversitelerde gerçekleştirilen buluşlar üzerinde üniversitenin hak sahipliği talebinde bulunması yoluyla, gelir elde etmesini amaçlamıştır. Ancak bu düzenleme nedeniyle, yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen buluşların artık hangi durumda hizmet buluşu, hangi durumda serbest buluş niteliğinde olduğunun tespiti güçlüğü de ortaya çıkmıştır¹⁴.

2. Tasarı m. 6 ile Düzenlenen Pat.KHK m. 41'in Kapsamına Giren Yükseköğretim Kurumları

Pat.KHK m. 41'in başlığı Tasarı ile "Yükseköğretim Kurumlarında Gerçekleştirilen Buluşlar" şeklinde değiştirilmektedir. Hükmün 1. fıkrasında yükseköğretim kurumları 4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının c) bendinde tanımlanan yükseköğretim kurumları ile Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları olarak sayılmıştır.

Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının c) bendine göre yükseköğretim kurumları, üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.

3. Tasarı m. 6 ile Düzenlenen Pat.KHK m. 41'in Kapsamına Giren Buluş Sahipleri

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41'de yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel araştırmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşların sahiplerinden söz edilmiş, ancak

13 Hükmün faydalı modelleri de kapsadığı kabul edilmelidir. Ancak üniversite araştırması bakımından, faydalı model koruması için tanınan kısa süre bir handicap olarak görünür. Üniversitede araştırma sonucu gerçekleştirilen bir buluşun pazarlanabilir bir ürün veya usul haline getirilmesine kadar en azından birkaç yıllık süreye ihtiyaç vardır. Koruma süresi faydalı model başvurusundan itibaren en fazla on yıllık bir süre ile sınırlandırılmış olduğu için, çoğu durumda tekel hakkından ekonomik olarak yararlanmaya sadece birkaç yıl kalacaktır. Bu da geliştirme ve pazara girişi maliyetlerini amortize edebilmek için yeterli olamayacaktır. Ayrıca faydalı model koruması incelemesiz verildiği için, bu koruma hakkının değerini zayıflatır. (Bu hususta bkz. **Hübner**, s. 29 vd.).

14 Üniversite öğretim elemanının buluşlarının hizmet veya serbest buluş niteliğinin tespitinin güçlüğü konusunda bkz. **Leuze**, Dieter: "Kritische Anmerkungen zu § 42 ArbEG", GRUR 2005, s. 30; **Kretzer**, s. 21; **Bartenbach/Volz**, s. 748.

bu buluş sahiplerine ilişkin bir nitelermeye gidilmemiştir. Dolayısıyla bu düzenleme kapsamında buluş sahipleri öğretim elemanları ile sınırlı değildir. Üniversitelerce yürütülen projelerde görevlendirilen teknik personel de hükmün kapsamına girer. Buna karşılık üniversite ile öğrencilik dışında bir hukuki ilişkisi bulunmayan lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri hükmün kapsamına girmez¹⁵.

4. Üniversite Öğretim Elemanının Buluşunun Hizmet Buluşu ve Serbest Buluş Olarak Ayırımına İlişkin Kriterler

Pat.KHK m. 17.1'e göre işçi buluşları, hizmet buluşları ve serbest buluşlar olarak nitelendirilir. Çalışanların ve bu arada üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına ilişkin genel hüküm niteliğinde olan Pat.KHK m. 17.2'ye göre, "Hizmet buluşları, işçinin bir işletme veya kamu idaresinde yükümlü olduğu faaliyeti gereği gerçekleştirdiği veya işletmenin veya kamu idaresinin büyük ölçüde deneyim ve çalışmalarına dayanan, işçinin iş ilişkisi sırasında yaptığı buluşlardır." Buna göre hizmet buluşundan söz edebilmek için iki unsurun bulunması gerekir:

a. Buluşun Faaliyet Gereği Gerçekleştirilmesi veya İşletme ya da Kamu İdaresinin Deneyim ve Çalışmalarına Dayalı Olarak Gerçekleştirilmesi

Buluşun, çalışanın işletmedeki faaliyetinin gereği olarak, diğer bir ifadeyle görev gereği yürütülen faaliyetin doğrudan sonucu veya dolayısıyla sonucu olarak gerçekleştirilmesi mümkündür¹⁶. O halde yükseköğretim kurumunda gerçekleştirilen buluşun hizmet buluşu olarak nitelendirilebilmesi için, buluş faaliyetinin, çalışanın üniversitedeki araştırma görevi gereği gerçekleştirilmiş olması gerekir.

Yükseköğretim Kanunu'nda öğretim üyelerinin görevleri 22. maddede şu şekilde düzenlenmiştir.

"a. Yükseköğretim kurumlarında ve bu kanundaki amaç ve ilkelere uygun biçimde ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim - öğretim ve uygulamalı çalışmalar yapmak ve yaptırmak, proje hazırlıklarını ve seminerleri yönetmek,

b. Yükseköğretim kurumlarında, bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmak,

c. İlgili birim başkanlığınca düzenlenecek programa göre, belirli günlerde öğrencileri kabul

ederek, onlara gerekli konularda yardım etmek, bu kanundaki amaç ve ana ilkeler doğrultusunda yol göstermek ve rehberlik etmek,

d. Yetkili organlarca verilecek görevleri yerine getirmek,

e. Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmaktır.

Yükseköğretim Kanunu'nun 33. maddesinin a) bendinde araştırma görevlileri tanımlanmıştır. Buna göre, araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılardır.

Görüldüğü gibi bilimsel araştırma ve yayın yapmak üniversite öğretim elemanlarının görevleri arasındadır. Üniversite öğretim elemanının bu görevi özgürce yerine getirebilmesi Anayasa'nın 27 ve 130.4 maddeleri ile de teminat altına alınmıştır.

Anayasa'nın 27.1 hükmüne göre, "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir."

Anayasa'nın 130.4 hükmüne göre de, "Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcılarını serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez."

Anayasa ile teminat altına alınan bilimsel araştırma ve yayın özgürlüğü gereği, üniversite öğretim elemanları bilimsel araştırma ve yayınlarında hiyerarşik düzene tabi değildirler. Diğer bir ifadeyle üniversite öğretim elemanı, bilimsel araştırma ve yayın özgürlüğü nedeniyle, bilimsel araştırma ve çalışmalarını kimseden emir almadan, serbest olarak gerçekleştirir¹⁷. Ancak Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m.41'de buluş sahibinin belirli bir projede görev alıp almamasına göre ayırım yapılmaksızın, üniversitedeki temel bilimsel araştırma faaliyeti sonucunda gerçekleştirdiği buluşlar üzerinde de üniversiteye hak talebinde bulunma olanağı verilmiştir. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanının, üniversitede yürüttüğü bilimsel çalışma ve araştırma sonucunda gerçekleştirdiği tüm buluşlar kural olarak hizmet buluşu niteliğinde düzenlenmiştir. Oysa üniversite öğretim elemanlarının buluşları genellikle bilimsel araştırma ve yayın özgürlüğü çerçevesinde, konusunu bizzat belirlediği araştırmalara dayanır. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanının buluşunun hizmet buluşu niteliğine sahip olması istisnaen söz konusu olmalıydı. Örneğin üniversite

¹⁵ Bu hususta bkz. **Hübner**, s. 41.

¹⁶ Bu hususta bkz. **Tekinalp**, Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. B. İstanbul 2012, § 33, Nr. 15; **Saraç**, s. 266 vd.

¹⁷ **Canbolat**, Talat: İşçi Buluşları, İstanbul 2007 s. 130, 131; **Leuze**, s. 28.

öğretim elemanının, üniversitenin yürüttüğü belirli bir araştırma projesinde kendi isteği ile görev alması halinde, ancak bu görevi gereği gerçekleştirilen buluşun hizmet buluşu niteliğinde olduğu kabul edilmesi gerekirdi¹⁸.

Üniversite öğretim elemanının serbest araştırma faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirdiği buluşların, üniversitenin deneyim ve çalışmalarına dayanması nedeniyle hizmet buluşu olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği de incelenmelidir. Buluşun, işletmenin araştırma-geliştirme, üretim ve satım faaliyetlerinden elde edilen bilgi, deneyim ve birikimle gerçekleştirilmiş olması halinde, hizmet buluşu olduğu kabul edilecektir¹⁹. Bu unsurun gerçekleştiğinden söz edebilmek için işletmenin malzeme ve para olanaklarının kullanılmış olması yeterli değildir²⁰. Bu unsur, işletmede çalışanın erişebildiği tecrübe bilgisi, özellikle know-how, üretim ve usul metodlarına ilişkin bilgiler, meslektaşlar, sağlayıcılar, iş partnerleri ile tecrübe değişiminden gelen bilgileri kapsar²¹. Üniversite öğretim elemanının kendi bilimsel yeterliliği, çalışanın erişebildiği tecrübe bilgisine dâhil edilmemelidir. Üniversite öğretim elemanının bilimsel yeterliliği her ne kadar üniversitenin araçlarıyla desteklense de, üniversite öğretim elemanının kendisine aittir. Ancak istisnai durumlarda, üniversite öğretim elemanı diğer öğretim elemanlarının bilgilerinden yararlanabilir. Böyle bir durumda işletme tecrübesine dayanan hizmet buluşundan söz edilebilir. Yine de her somut durumda meslektaşların bilgilerinin üniversitenin tecrübe bilgisi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin incelenmesi gerekir²².

b. Buluşun İş İlişkisi Süresince Gerçekleştirilmiş Olması

Buluşun üniversite öğretim elemanının göreve başlamasından sona erinceye kadarki süreçte gerçekleştirilmiş olması gerekir. Buluşun çalışma saatleri içinde veya dışında gerçekleştirilmiş olması hizmet buluşu olarak nitelendirme için önemli değildir. Ancak iş ilişkisi sona erdikten sonra yapılan buluşlar hizmet buluşu değildir²³.

Üniversite öğretim elemanının belirtilen hizmet buluşu unsurlarını taşımayan buluşları serbest buluş sayılacaktır (Pat.KHK m.17.3).

5. Buluş Sahibi Üniversite Öğretim Elemanının Bildirim Yükümlülüğü ve Üniversitenin Hak Sahipliği Talebinde Bulunması

a. Buluş Sahibi Üniversite Öğretim Elemanının Bildirim Yükümlülüğü

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.2 ile üniversitelerde yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda bir buluş gerçekleştirildiğinde, buluş sahibine bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre, buluşun, buluş sahibi tarafından yazılı olarak ve geciktirmeksizin üniversiteye bildirilmesi, patent başvurusu yapılmışsa, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak patent başvurusu yapıldığına dair üniversiteye bildirim yapılması gerekir. Hükümde hizmet buluşu ve serbest buluş ayrımı yapılmaksızın, tüm buluşları için üniversite öğretim elemanına –ve bilimsel çalışma ve araştırma faaliyeti içinde bulunan tüm üniversite çalışanlarına- bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Buna karşılık Pat.KHK m. 41'in yürürlükte olan metnine göre, öğretim elemanlarının tüm buluşları serbest buluş sayıldığı gibi, serbest buluşlar için bildirim yükümlülüğü öngören Pat.KHK m.31'in uygulanmayacağı öngörüldüğünden, üniversite öğretim elemanının serbest buluşları için de bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır. Tasarı ile getirilen değişikliğin amacı, buluş yapan öğretim elemanının buluşunun hizmet veya serbest buluş olup olmadığı konusunda tek başına karar almasını engellemek, her iki tarafa hukuk güvenliği sağlamaktır²⁴.

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.5'de ise üniversitelerde gerçekleştirilen buluşlar hakkında uygulanmayacağı belirtilen hükümler arasında Pat.KHK m. 31 anılmamıştır. Dolayısıyla serbest buluşlara ilişkin bildirim yükümlülüğünü düzenleyen bu hüküm, üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına uygulanacaktır. Pat.KHK m. 31.3'e göre, "Serbest işçi buluşunun üniversitenin iş alanı içinde değerlendirilebilir olmadığı aşıkâr ise, işçinin bildirim yükümlülüğü yoktur." Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41.5'de bu hükmün aksi yönde bir düzenleme de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, üniversite öğretim elemanlarının serbest buluşlarının üniversitenin iş alanı içinde değerlendirilebilir olmadığı açıkça belli ise bildirim yükümlülüğünün olmadığı kabul edilmelidir²⁵. Ancak belirtelim ki, üniversitenin iş alanının belirlenmesi güçtür. Üniversiteler öğretim elemanlarının buluşlarını kullanmak için kurulmuş değildir. Her alandaki buluşun

18 Bu hususta bkz **Bartenbach/Volz**, s. 748; **Leuze**, s. 30; **Kretzer**, s. 21.

19 **Tekinalp**, § 33, Nr. 16.

20 **Hübner**, s. 74; **Saraç**, s. 268; Bkz. **Tekinalp**, § 33, Nr. 16.

21 **Kretzer**, s. 22.

22 **Kretzer**, s. 22; **Bartenbach/Volz**, s. 749.

23 **Hübner**, s. 46; **Tekinalp**, § 33, Nr. 18; **Saraç**, s. 268.

24 Bu hususta bkz. **Kretzer**, s. 28.

25 Alman hukuku için bu yönde bkz. **Bartenbach/Volz**, s. 749.

üniversitenin görev alanına girdiğine yönelik bir değerlendirme, Pat.KHK m. 31.3'deki istisnadan öğretim elemanının yararlanamamasına neden olacaktır. Bu ise buluş sahibi üniversite öğretim elemanının, işletmelerde çalışan buluş sahibi işçilerden daha az haklara sahip olması anlamına gelir. Bu nedenle buluşun üniversitenin iş alanına girip girmediği konusunda, üniversite öğretim elemanının görev yaptığı anabilim dalının dikkate alınması daha makul bir çözüm olarak görünmektedir²⁶.

Bu çerçevede üniversite öğretim elemanının bildirimde bulunabilmesi için buluşun tamamlanmış olması gerekir. Çünkü buluş için patent koruması, ancak buluşa temel oluşturan fikirlerin, ortalama bilim adamı tarafından teknik problemin çözümünü güvenilir şekilde mümkün kılması halinde gerçekleşir. Bu koşul üniversite araştırma sonuçlarının korunması için önemli bir engel oluşturabilir. Zira patent bakımından tecrübeli olmayan öğretim elemanlarının, buluşun tamamlanmış olup olmadığını tespit etmeleri oldukça güç olabilir. Bilimsel kriterlere göre bir çalışmanın tamamlandığından söz edilebilirken, bu çalışma patent alabilecek olgunluğa erişmemiş olabilir²⁷. Bu nedenle üniversitelerin bu süreçte destek olacak şekilde organize olmaları, bu konularda danışma birimleri kurmaları tavsiye edilir²⁸.

b. Üniversitenin Hak Sahipliği Talebinde Bulunması

Hizmet buluşunun bildiri üzerine üniversite hak sahipliği talebinde bulunabilir. Ancak hak sahipliği talebinde bulunmak yerine buluşu serbest bıraktığını açıklayabileceği gibi, belirtilen süreyi geçirerek, buluşun serbest buluş niteliği kazanması sonucunu yaratabilir. Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat. KHK m. 41.3'e göre, "Yükseköğretim kurumu, buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak, patent başvurusu yapmakla yükümlüdür. Aksi takdirde buluş serbest buluş niteliğini kazanır. İkinci fıkranın (b) bendi kapsamında patent başvurusu yapılmışsa, yükseköğretim kurumu yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak başvurunun kendi başvurusu olarak kabul edilmesini ve işlem görmesini enstitüye bildirir. Aksi takdirde buluşun serbest buluş olduğu kabul edilir." Bu düzenlemeyle, üniversite öğretim elemanının buluş başvurusun-

dan kaçınması, bu konuda çekingen davranması nedeniyle, üniversiteyi buluş başvuruları konusunda aktif hale getirmek amaçlanmıştır.

Tasarı'da öğretim elemanının hizmet buluşuna ilişkin olarak üniversitenin kısmi hak talebinde bulunup bulunmayacağı düzenlenmemiştir. Hükümde sadece yükseköğretim kurumunun buluş üzerinde hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak, patent başvurusu yapmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Kanaatimizce bu hükümlerle üniversitenin kısmi hak talebinde bulunması olanağı kaldırılmış değildir. Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen buluşlar hakkında uygulanmayacağı belirtilen hükümler arasında işverenin hizmet buluşu ile ilgili olarak tam veya kısmi hak talep edebileceğini hükme bağlayan Pat.KHK m. 19 da anılmamıştır. Bu nedenle üniversitenin kısmi hak talebinde bulunması mümkündür. Bu durumda üniversite buluşu sadece işletmesinde bizzat kullanmak hakkına sahiptir²⁹. Örneğin buluşun üniversite matbaasında üniversite tarafından kullanılması mümkündür.

Üniversitenin hak sahipliği talebine karşı buluş sahibi, buluşunun serbest buluş olduğunu ileri sürerek yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak itiraz edebilir. İtiraz, üniversite tarafından yönetmelikte belirtilen süre içinde yazılı gerekçeler de belirtilerek karara bağlanır. Aksi takdirde buluş, serbest buluş niteliğini kazanır (Tasarı m. 6. İle Düzenlenen Pat.KHK m. 41.4).

c. Buluş Sahibi Üniversite Öğretim Elemanının Akademik Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu

aa. Akademik Özgürlüğün Kapsamı

Üniversite öğretim elemanları akademik bakımdan özgür olmalıdırlar. Akademik özgürlük, temel olarak yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim üyelerinin yetkili ve ehliyetli oldukları bilim alanları içerisinde gerçeği arama ve bulma, sonuçlarını yayımlama ve bunları öğrencilerine öğretme konularındaki özgürlükleri olarak tanımlanmaktadır³⁰. Bu çerçevede üniversite öğretim elemanı araştırma çalışmalarının sonuçlarını umuma açıklayıp açıklamamakta, dolayısıyla buluşunu yayınlayıp yayınlamamakta serbestçe karar alma yetkisine

26 Kretzer, s. 29.

27 Bu yönde bkz. Hübner, s. 9.

28 Kretzer, s. 28.

29 Buluş üzerinde kısmi hak talep eden işverenin buluşu kullanma hakkının kapsamına ilişkin bkz. Canbolat, s. 229.

30 Gedikoğlu, Tokay: "Yükseköğretimde Akademik Özgürlük", Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi, C. 3, S. 3, Aralık 2013, s. 181.

sahiptir. Bu özgürlük üniversite öğretim elemanının devlet veya vakıf üniversitesinde çalışmasına göre farklı değerlendirilemez. Devlet üniversitesinde çalışan öğretim elemanı da aynı özgürlüğe sahiptir. Bu açıdan kamu hukuku kuralları çerçevesinde atanan öğretim elemanı da bu özgürlüğe sahiptir³¹. Üniversite öğretim elemanının yayın faaliyeti karşılığında telif ücreti alması da bu özgürlüğü kaldırmaz. Telif ücreti öğretim elemanına araştırma faaliyeti için değil, eserinden yararlanma hakkını devrettiği için ödenir³².

Anayasa'nın 130.4. maddesi ile üniversite öğretim elemanlarının araştırma ve yayın özgürlüğü anayasal güvence altına alınmıştır. Bu özgürlük üniversite öğretim elemanının bilimsel araştırmalarının sonuçlarını yayınlama ve yayınlamama konusunda özgürce karar vermelerini de içerir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu m. 22/b ile öğretim üyelerine verilen yükseköğretim kurumlarında bilimsel araştırma ve yayınlar yapmak görevi kuşkusuz Anayasa m. 130.4'de hükme bağlanan araştırma ve yayın özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bunun gibi üniversite öğretim elemanının buluşlarını bildirim yükümlüğü ve bu buluşlar üzerinde üniversitenin hak sahipliği talebinin de araştırma ve yayın özgürlüğünün sınırları içerisinde düzenlenmesi gerekir.

bb. Üniversite Öğretim Elemanının Bildirim Yükümlülüğünün Yayın Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi

Alman İşçi Buluşları Kanunu'nda³³ (Arbn.ErfG)'nda, hizmet buluşu için üniversite öğretim elemanının araştırma ve eğitim özgürlüğünü korumayı amaçlayan istisnai hükümler getirilmiştir. Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42 Nr. 1 hükmüne göre, buluş sahibi, hizmet buluşunu işverene doğru zamanda³⁴, kural olarak iki ay önce bildirmişse, eğitim ve araştırma özgürlüğü çerçevesinde bu buluşunu kamuya açıklamaya yetkili kılınmıştır. Aynı bent ile çalışanın hizmet buluşunu gizli tutması yükümlülüğünü öngören Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 24.2 hükmünün uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir. Alman düzenlemesine göre, üniversite öğ-

retim elemanı buluşunun sonuçlarını yayınlamak isterse bu isteğini üniversiteye bildirmelidir. Bu buluş bildirimi değil, buluşunu açıklama konusundaki kararının bildirimidir. Diğer bir ifadeyle üniversite öğretim elemanı hizmet buluşunu yayınlamak isterse, bunu üniversiteye bildirecek ve üniversitenin buluş için başvuru yapmasına olanak sağlayacaktır. Bundan sonra üniversite öğretim elemanının, buluş ile sonuçlanan bilimsel araştırma sonuçlarını yayınlayabilmesi mümkündür. Böylece buluşun yenilik özelliğini kaybetmesi engellenmiştir. Üniversite öğretim elemanının buluşunu açıklamak isteğine ilişkin bildirimi, Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42 Nr. 1 hükmü gereğince ancak geçici olarak yayın yasasına neden olur. Çünkü üniversite öğretim elemanının mümkün olduğu kadar çabuk şekilde pozitif yayın özgürlüğünden faydalanması için, İşçi Buluşları Kanunu'nun 13. paragrafına göre üniversitenin hızlı bir şekilde koruma hakkı başvurusu yapması sağlanmıştır. Buna karşı üniversite öğretim elemanı yayınlama niyetini üniversiteye bildirmezse, İşçi Buluşları Kanunu'nun 24.2 hükmünde öngörülen gizli tutma yükümlülüğü devam eder³⁵.

Pat.KHK m. 36.2'ye göre, "İşçi, hizmet buluşunu serbest buluş niteliği kazanmadığı sürece gizli tutmakla yükümlüdür". Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41'de, Pat.KHK m. 36'nın uygulanmayacağı yönünde bir istisnaya yer verilmemiştir. O halde Tasarı'ya göre, üniversite öğretim elemanları da buluşlarını gizli tutmakla yükümlüdür. Üniversite öğretim elemanının buluşunu gizli tutmakla yükümlü olması, üniversite öğretim elemanının araştırma faaliyeti sonucunda gerçekleştirdiği hizmet buluşunun sonuçlarını yayınlamamasına neden olacaktır. Buluş sahibi tarafından sadece belirli bir teknik problemin çözümünün bulunduğu açıklanması dahi, gizli tutma yükümlülüğünü ihlal eder. Çünkü bu açıklama, aynı çözüme yönelik özdeş buluşun sahibinin daha önce buluş başvurusu yapması tehlikesini yaratır³⁶. Ayrıca Tasarı m. 6 ile düzenlenen PatKHK m. 41'de, buluş bildirimini alan üniversitenin ne kadar süre içinde hak sahipliği talebinde bulunabileceği düzenlenmemiştir. Oysa üniversitenin hak sahipliği talebi için de -sadece üniversite öğretim elemanlarının buluşları için- kısa bir süre getirilerek üniversitenin bir an önce buluş için patent başvurusu yapması sağlanmalıydı. Gerçi huku-

31 Leuze, s. 28.

32 Leuze, s. 30.

33 Gesetz über Arbeitnehmererfindungen (Arbn.ErfG), 25.07.1957.

34 Doğru zamanda bildirim ile hizmet buluşunun İşçi Buluşları Kanunu'nun 5. paragrafına uygun bildirimini yapılmış olması ifade edilmektedir (Bu hususta, **Bartenbach/Volz**, s. 750).

35 Üniversite öğretim elemanının gizli tutma yükümlülüğünün bilim özgürlüğü ile bağdaşmadığı yönünde görüş için bkz. **Reetz**, s. 215 vd.

36 **Hübner**, s. 60.

kumuzda Alman hukukundan farklı olarak hoşgörü süresi bulunmaktadır³⁷. Ancak üniversitenin hak sahipliği talebinden önce buluş sahibinin buluşunu kamuya açıklaması buluşun yeniliğine zarar verir. Ayrıca hoşgörü süresine rağmen diğer çalışanlar gibi üniversite öğretim elemanları da Pat.KHK m. 36 gereğince hizmet buluşuna ilişkin hazırlık çalışmaları dahil tüm bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ancak, üniversitenin onayı, tescil başvurusunun yayınlanması ve serbest buluş niteliğini kazanması hallerinde sona erer³⁸. Bu yönüyle Tasarı m. 6 ile düzenlenen PatKHK m. 41 öğretim elemanının yayın yapma özgürlüğünü sınırlamaktadır.

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41 buluş sahibi öğretim elemanının buluşunu yayınlamama özgürlüğünü de sınırlar. Zira hükümdede yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışmalar veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşlar için üniversite öğretim elemanına –bu arada bilimsel çalışma veya araştırma yapan tüm çalışanlara yazılı olarak ve geciktirmeksizin bildirim yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Bildirimi alan üniversitenin hak sahipliği talebinde bulunarak patent başvurusu yapması ve başvurunun yayınlanması (Pat.KHK m. 55) ile buluş aleniyet kazanacaktır. Oysa üniversite öğretim elemanı devam eden araştırma çalışmaları, buluşunun uygulama alanlarının değerlendirilmesi veya tamamen kişisel nedenlerle buluşunun yayınlanmasını istemeyebilir³⁹. Üniversite öğretim elemanının bu konudaki özgürlüğü Anayasa m. 130.4 ile teminat altına alınmıştır. Bu nedenle buluş sahibi buluşunun yayınlanmasını istemezse, buluşunu üniversiteye bildirmekten kaçınabilmelidir. Nitekim Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42 Nr. 2 hükmünde, yayın özgürlüğüne dayanarak hizmet buluşunun yayınlanmasını istemeyen üniversite öğretim elemanı bildirim yükümlülüğünden kurtarılmıştır. Bu hükme göre, "*Buluş sahibi, eğitim ve araştırma özgürlüğüne dayanarak hizmet buluşunun açıklanmasını reddederse, buluşunu işverene bildirmekle yükümlü değildir. Buluş sahibi buluşunu daha sonraki bir zamanda açıklamak isterse, işverene buluşunu geciktirmeksizin bildirmekle yükümlüdür.*"

Buna göre, buluşunun yayınlanmasını istemeyen bu nedenle yayın özgürlüğüne dayanarak buluşunu üniversiteye bildirmeyen üniversite öğretim

elemanı artık kendisi de, araştırma sonucunu yayınlama, koruma hakkı başvurusu yapma veya araştırma buluşunu değerlendirmekten kaçınmalıdır⁴⁰. Dolayısıyla buluş sahibinin buluşunu açıklamama kararının hukuki sonucu, bildirim yükümlülüğünün kalkmasıdır. Ancak buluş sahibi buluşunu yayınlamamak konusundaki kararını değiştirir ve sonradan buluşunu yayınlamak isterse geciktirmeksizin buluşunu Üniversite'ye bildirmelidir.

cc. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) Kapsamında Yayın Özgürlüğü Bakımından Değerlendirme

Üniversite öğretim elemanının buluş ile sonuçlanan bilimsel araştırma sonuçları aynı zamanda FSEK anlamında dil eseri olarak korunabilir (FSEK m. 2 bend 1). Bu durumda eser niteliğindeki bilimsel araştırma sonuçları üzerinde eser sahibi FSEK'den doğan mali ve manevi haklara sahiptir. FSEK m. 18.2'ye göre, aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Ancak üniversite öğretim elemanının bilimsel araştırma özgürlüğü çerçevesinde, üniversitenin talimatlarına tabi olmaksızın meydana getirdiği bilimsel eserler FSEK m. 18 çerçevesinde değerlendirilmemelidir. Dolayısıyla bu eserler üzerindeki mali hakların üniversite tarafından değil, üniversite öğretim elemanı tarafından kullanılacağı kabul edilmelidir⁴¹.

Yargıtay 11. HD, 20.03.2009 tarihli (E. 2007/15050, K. 2009/3326)⁴² kararında, A.E.Ü.E.F'de öğretim üyesi görev yapan davacının vermiş olduğu dersi alan öğrencileri için yapmış olduğu sınavlarda kullanmak üzere meydana getirdiği eser vasfındaki soruları, izinsiz biçimde eser sahibi ismine yer vermeksizin koyarak çoğaltıp yayan davalı yayınevine karşı açtığı davada, Yargıtay, davacı üniversite öğretim elemanının, 5846 sayılı FSEK m. 18 uyarınca görevi gereği meydana getirdiği eser niteliğindeki sorular üzerinde mali hak sahibi olduğunu, anılan yasa maddesi uyarınca üniversitenin sadece mali hakları kullanma yetkisine sahip olması nedeniyle, ihlal halinde eser sahibi sıfatıyla, tecavüz eden aleyhine öğretim elemanının dava açma hakkı olduğuna

37 Alman hukukunda faydalı model koruması için hoşgörü süresi bulunmamaktadır (§ 3 Abs. 1 Satz 3 GebrMG).

38 Canbolat, s. 288.

39 Bartenbach/Volz, s. 753.

40 Bartenbach/Volz, s. 753.

41 Wandtke, Arthur-Axel/Bullinger, Winfried: Praxiskommentar zum Urheberrecht, 4. Aufl. München 2014, Nr. 26, 27.

42 Karar için bkz. Merdivan, Fethi (Yavuz, Levent/Alica, Türkay): Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013, C. I, s. 292

karar vermiştir. Bu karar doktrinde Merdivan tarafından haklı olarak eleştirilmiş ve üniversite öğretim elemanının meydana getirdiği eserlerin hizmetle ilgili eser olarak kabulünün mümkün olmadığı belirtilmiştir⁴³. Gerçekten üniversite öğretim elemanlarının Anayasa m. 130 ile teminat altına alınan araştırma ve yayın özgürlüğü de aynı yorumu gerekli kılmaktadır. Bu nedenle üniversite öğretim elemanlarının üniversitedeki görevleri nedeniyle gerçekleştirdikleri bilimsel eserler, mesai saatleri içerisinde ve üniversite araçları kullanılarak gerçekleştirilmiş olsa da serbest eser niteliğindedir⁴⁴. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanı bilimsel eserlerini yayınlayıp yayınlamamakta tamamen özgürdür. FSEK m. 14.1'e göre de "Bir eserin umuma arz edilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder." Bu nedenle Pat.KHK'nin üniversite öğretim elemanlarının buluşlarına ilişkin düzenlemelerinin FSEK m. 14 ile çelişmemesi gerekir.

d. Üniversitenin Hak Sahipliği Talebinde Bulunması Durumunda, Buluş Sahibinin Eğitim ve Araştırma Faaliyeti Çerçevesinde Buluşundan Yararlanma Hakkının Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41'de, üniversitenin hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, buluş sahibinin buluşundan yararlanma hakkının olup olmadığına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Oysa Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42 Nr. 3 hükmünde, öğretim elemanının hizmet buluşu için hak sahipliği talebinde bulunulması durumunda buluş sahibine, eğitim ve araştırma faaliyeti çerçevesinde hizmet buluşundan inhisari olmayan yararlanma hakkı tanınmıştır. Buluş sahibine tanınan bu yararlanma hakkı onun şahsına bağlıdır ve onun tarafından ne devredilebilir ne de miras yoluyla intikal edebilir. Alman hukukunda bu hakkın, Patent Kanunu'nun⁴⁵ (PatG) 11. paragrafında (Pat. KHK m. 75 bend b) öngörülen ve patent hakkının kapsamı dışında kalan patent konusu buluşu içeren deneme ve şahsi kullanım amaçlı fiillerinden daha geniş bir yararlanma hakkı olduğu ifade edilmiştir⁴⁶. Buluşu denemek patent hakkının kapsamının dışında kalır. Buluşun uygulanabilir veya teknik olarak

kullanılabilir olup olmadığını tespit etme girişimi, buluşun deneme amaçlı kullanımınıdır. Buluşu teknik olarak iyileştirmek veya geliştirmeye yönelik olarak tecrübe etmek de buluşun deneme amaçlı kullanımına girer ve patent korumasının dışında kalır. Buna göre üniversite öğretim elemanı, sadece deneme konusu olarak veya şahsi kullanım amacıyla değil, kendisine Alman İşçi Buluşları Kanunu'nun 42 Nr. 3 hükmü ile tanınan yararlanma hakkına dayanarak, eğitim ve araştırma faaliyeti çerçevesinde –bu çalışması bedel karşılığı olsa da çalışma aracı olarak buluşunu kullanabilir. Tasarıda üniversite öğretim elemanı için böyle bir hakka yer verilmemiş olması önemli bir eksiklik. Bu durumda üniversite öğretim elemanının, üniversitenin hak sahipliği talebinde bulunduğu buluşunu, eğitim ve araştırma faaliyeti çerçevesinde çalışma aracı olarak kullanması ancak üniversitenin izniyle mümkün olabilecektir.

C. Üniversite Öğretim Elemanlarının Buluşlarının Üniversite Tarafından Değerlendirilmesi

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ekonomik gelişme ve refahın anahtar unsurları haline gelmiştir. Bu nedenle üniversiteler inovasyon politikalarında temel bir rol oynamaktadır. Üniversitelerin teknoloji devi haline gelen ülkelerde artık geleneksel görev alanı ile sınırlanmadıkları görülmektedir. Bu ülkelerde üniversiteler bilim ve teknolojinin ekonomiye transferinde temel rol oynamaktadır⁴⁷. Üniversitelerin bu konuda etkin olamadığı ülkelerde bunun nedeni olarak üniversite öğretim üyelerine tanınan serbest buluş imtiyazı gösterilmiştir. Zira üniversite öğretim elemanları buluşlarını değerlendirme konusunda yetersiz kalmış, daha çok araştırma sonuçlarının yayınına önem vermişlerdir⁴⁸. Bu sebeple öğretim elemanlarının bilimsel çalışma veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirdiği buluş bildirimini alan ve hak sahipliği talebinde bulunan üniversite, yönetmelikte belirtilen süre ve koşullara uygun olarak patent başvurusu yapmak ve buluşu değerlendirme hakkına sahiptir.

Tasarı m. 6 ile düzenlenen 41. maddenin 8.

43 Merdivan (Yavuz/Alica), s. 575, 576, dpn. 13.

44 Heermann, Peter W. "Der Schutzzumfang von Sprachwerken der Wissenschaft und die urheberrechtliche Stellung von Hochschulangehörigen", GRUR 1999, s. 472.

45 Patentgesetz (PatG), 05.05.1936.

46 Bu hususta bkz. Bartenbach/Volz, s. 754; Hübner, s. 77.

47 Bu hususta bkz. Weyand, Joachim/Haase, Heiko: "Der Innovationstransfer an Hochschulen nach Novellierung des Hochschulfindungsrechts –eine Zwischenbilanz in rechtspolitischer Absicht", GRUR 2007, s. 28.

48 Almanya'da üniversitelerin patent sayısının azlığının imtiyazdan kaynaklandığını gösteren önemli bir dayanak olarak da, yayın sırasında Alman üniversitelerinin dünya çapında USA ve Japonya'dan sonra 3. sırada yer alması, buna karşılık patent sayısı bakımından geride kalması gösterilmiştir. Bu hususta bkz. Weyand/Haase, GRUR 2007, s. 29.

fikrasına göre, “*Buluştan elde edilen gelirin yükseköğretim kurumu ve buluş sahibi arasındaki paylaşımı, buluş sahibine getirilen gelirin en az üçte biri oranında verilecek şekilde yönetmeliğe uygun olarak belirlenir.*” Bu hüküm ile Tasarı, işçi buluşlarında daha karmaşık bir bedel belirleme sistemi öngören hükümlerden ayrılmıştır. Hükümde işçi buluşlarında bedelin belirlenmesine ilişkin Pat.KHK m. 22-26 hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça öngörülmüştür. Bu özel düzenleme, uyumsuzluğu önlemeye çalışan ve aynı zamanda buluş faaliyetini teşviki amaçlayan basitleştirilmiş bir bedel hesaplama yöneliktir⁴⁹.

Hükümde elde edilen gelirden söz edilmiştir. Gelir kavramı geniş anlaşılmalıdır. Hizmet buluşunun üniversite tarafından değerlendirilmesi yoluyla elde ettiği tüm değerler gelir kavramına dâhil edilmelidir⁵⁰. Örneğin buluşun lisans olarak verilmesi karşılığında üniversitenin başka buluşun lisansını alması halinde gelir, alınan bu lisansın değerine göre hesaplanmalıdır.

Ayrıca gelir buluşun ekonomik olarak değerlendirilebilir olmasına değil, fiilen değerlendirilmesi sonucunda elde edilen gelire bağlıdır⁵¹. Ancak üniversite öğretim elemanlarının buluş gelirinden pay almasına yönelik bu hüküm pratikte problemlere neden olacak niteliktedir. Çünkü üniversitenin buluşun değerlendirilmesi konusundaki ihmali üniversite öğretim elemanının bedel talep etme hakkına engel olacaktır. Bu nedenle üniversite öğretim elemanı üniversiteden zararını talep edebilmelidir⁵².

Son olarak, bugünkü mevzuata göre serbest buluş imtiyazından yararlanarak buluşlarını ekonomik olarak değerlendirebilen buluş sahipleri, bu yeni düzenleme ile ekonomik olarak daha kötü konuma getirilecektir. Bu da yenilikçi araştırmalarda ve bunları değerlendirmede başarılı üniversite öğretim elemanlarının üniversitelerden ayrılmalarına neden olabilir. Son olarak, özel sektör de bürokratik problemler nedeniyle üniversite yerine doğrudan öğretim elemanı ile işbirliğini tercih edebilir. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanının serbest buluş imtiyazının kaldırılması tek başına üniversitelerin inovasyon süreçlerine uyum sağlayabilmesi için ye-

terli olmayacaktır. Bunun için üniversitelerin yapısal ve organizasyona yönelik alt yapısının oluşturulması da gerekir. Üniversitelerde patent ve değerlendirme sisteminin yeterince oluşturulmaması, üniversitenin yükümlülüklerini yeterince yerine getirememesine neden olabilir⁵³.

IV. SONUÇ

1. Üniversitelerin araştırma faaliyetleri kadar, bu faaliyetin sonuçlarının yayılması, sonuçların ekonomik yaşama kazandırılması, dolayısıyla öğretim elemanlarının buluşlarının pazarlanması da önemlidir. Öğretim elemanlarının şahsi çabaları ile kendi buluşlarını ekonomik olarak değerlendirmeleri yerine, bu konuda üniversitelerin aktif rol oynaması, bunun için de gerekli çerçeve koşulların oluşturulması bir çözüm olarak benimsenebilir. Bu amaçla hazırlanan Tasarı m. 6 ile yükseköğretim kurumlarında yapılan bilimsel çalışma veya araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluşlar için serbest buluş imtiyazı kaldırılmış ve tüm buluşlar için bildirim yükümlülüğü getirilmiştir.
2. Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m.41’de buluş sahibinin belirli bir projede görev alıp almasına göre ayırım yapılmaksızın üniversitedeki temel bilimsel araştırma faaliyeti sonucunda gerçekleştirdiği buluşlar üzerinde üniversiteye hak sahipliği talebinde bulunma olanağı verilmiştir. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanının, üniversitede yürüttüğü bilimsel çalışma ve araştırma sonucunda gerçekleştirdiği tüm buluşların kural olarak hizmet buluşu niteliğinde düzenlendiği sonucuna varılabilir. Oysa üniversite öğretim elemanlarının buluşları, bilimsel araştırma ve yayın özgürlüğü çerçevesinde, genellikle konusunu bizzat belirledikleri araştırmalara dayanır. Dolayısıyla üniversite öğretim elemanının buluşunun hizmet buluşu niteliğine sahip olması istisnaen söz konusu olmalıydı.
3. Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41’deki düzenleme, buluş sahibi öğretim elemanının yayın yapma ve yapmama özgürlüğünü sınırlamaktadır.
4. Tasarı m. 6 ile düzenlenen Pat.KHK m. 41’de, üniversitenin hak sahipliği talebinde bulunması durumunda, buluş sahibinin buluşundan ya-

49 **Bartenbach/Volz**, s. 754.

50 Bu hususta bkz. **Heerma**, Jan Dirk/ **Maierhöfer**, Christopfer: “Drei Fragen zur Vergütung des Hochschülerfinders”, GRUR 2010, s. 684; **Bartenbach/Volz**, s. 755.

51 **Bartenbach/Volz**, s. 755; **Post/Kuschke**, s. 496.

52 Bu yönde, **Hübner**, s. 63.

53 **Post/Kuschke**, s. 495.

rarlanma hakkının olup olmadığına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Tasarı' da üniversite öğretim elemanı için böyle bir hakka yer verilmemiş olması önemli bir eksikliklerdir. Bu durumda üniversite öğretim elemanının, üniversitenin hak talebinde bulunduğu buluşunu, eğitim ve araştırma faaliyeti çerçevesinde çalışma aracı olarak kullanması ancak üniversiteni izniyle mümkün olabilecektir.

5. Üniversite öğretim elemanının serbest buluş imtiyazının kaldırılması tek başına üniversitelerin inovasyon süreçlerine uyum sağlayabilmesi için yeterli değildir. Bunun için üniversitelerin yapısal ve organizasyona yönelik alt yapısının oluşturulması da gerekir. Üniversitelerde patent ve değerlendirme sisteminin yeterince oluşturulmaması, üniversitenin yükümlülüklerini yeterince yerine getirememesine neden olabilir.

KAYNAKÇA

- Bartenbach, Kurt/Volz, Franz-Eugen:** “Erfindungen an Hochschulen –Zur Neufassung des § 42 ArbEG”, GRUR 2002, s. 743-758.
- Battal, Ahmet,** “Patent Mevzuatı Yönünden “Üniversite Mensubu” Kavramı ve Vakıf Üniversitelerinde Çalışanların Buluşları”, Ünal Tekinalp Armağan, Bilgi Toplumunda Hukuk, C. II, İstanbul 2003, s.189-197.
- Canbolat, Talat,** İşçi Buluşları, İstanbul 2007.
- Gedikoğlu, Tokay,** “Yükseköğretimde Akademik Özgürlük”, Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi, C. 3, S. 3, Aralık 2013, s. 179-183.
- Heerma, Jan Dirk/ Maierhöfer, Christopfer:** “Drei Fragen zur Vergütung des Hochschulerfinders”, GRUR 2010, s. 682-688.
- Heermann, Peter W.:** “Der Schutzzumfang von Sprachwerken der Wissenschaft und die urheberrechtliche Stellung von Hochschulangehörigen”, GRUR 1999, s. 468-475.
- Hübner, Joachim,** Erfindungen von Beschäftigten an Hochschulen –Ein Beitrag zur Reform des § 42 ArbEG, Münster-Hamburg-London, 2003.
- Kretzer, Ira Cristina,** Die Novellierung des “Hochschullehrerprivilegs” (§ 42 ArbEG), Frankfurt am Main 2007.
- Leuze, Dieter,** “Kritische Anmerkungen zu 42 § ArbEG”, GRUR 2005, s. 27-33.
- Post, Stephanie/ Kuschka, Marius,** “Verwertungspflichten der Hochschulen nach Abschaffung des Hochschullehrerprivilegs”, GRUR 2003, s. 494-498.
- Reetz, Alexander,** Erfindungen an Hochschulen– Zur Geschichte des sog. Hochschullehrerprivilegs und zur Rechtslage nach seinem Wegfall aus der Perspektive des Verfassungsrechts-, Köln 2006.
- Saraç, Tahir,** “Çalışanlar Tarafından Gerçekleştirilen Buluşlarda Patent Kime Verilecektir?”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C.9, S.2, 2004, s.257-278.
- Tekinalp, Ünal,** Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. B. İstanbul 2012.
- Wandtke, Arthur-Axel/Bullinger, Winfried:** Praxis-kommentar zum Urheberrecht, 4. Aufl. München 2014.
- Weyand, Joachim/ Haase, Heiko:** “Der Innovationstransfer an Hochschulen nach Novellierung des Hochschulerfindungsrechts –eine Zwischenbilanz in rechtspolitischer Absicht”, GRUR 2007, s. 28-39.
- Yavuz, Levent/Alıca, Turkey/Merdivan, Fethi:** Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013.
- Yıldız, Şükrü,** “551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Hükümlerine Göre Üniversite Mensuplarının Buluşları”, AÜEHFD, C. VI, S. 1-4 (2002), s. 247-254.